

พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ประยงค์ ชูรักษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤษภาคม 2548

ISBN 974-502-661-1

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ ประสงค์ ชูรักษ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม รอดประเสริฐ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังขธรรม)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เรณู พงษ์เรืองพันธ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม รอดประเสริฐ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังขธรรม)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เรณู พงษ์เรืองพันธ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุรัตน์ ไชยชมภู)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.นวลผจง อัครพิมพ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 18 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา

จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

ปีการศึกษา 2545

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดีเนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม รอดประเสริฐ ซึ่งเป็นประธานกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังขธรรม รองศาสตราจารย์ ดร.เรณู พงษ์เรืองพันธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คอยให้คำแนะนำแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด รองศาสตราจารย์ ดร.คุณวุฒิ คนฉลาด รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรวิทย์ ประทุมพนรัตน์ ดร.ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์ และอาจารย์ธีรศักดิ์ สงทอง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย ที่กรุณาให้ข้อมูลให้นิสิตระดับปริญญาเอกวิเคราะห์และให้คำปรึกษาในการแปลผลการวิจัย ขอขอบคุณผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยอย่างดียิ่ง และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่สนับสนุนทุนการวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้ที่เป็นกำลังใจทำให้ผู้วิจัยทำงานวิจัยอย่างมุ่งมั่นจนสำเร็จคือ คุณแม่เจียม และคุณพ่อผอม ชูรักษ์ คุณค่าของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแด่คุณครูของผู้วิจัยทุกท่าน

ประยงค์ ชูรักษ์

42810014: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ค. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: พฤติกรรมการบริหาร/ประสิทธิผลโรงเรียน

ประยงค์ ชูรักษ์: พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน (THE SCHOOL PRINCIPALS' MANAGERIAL BEHAVIORS INFLUENCING THE SCHOOL EFFECTIVENESS) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: ประทุม รอดประเสริฐ, Ed.D., กุหลาบ รัตนสังขธรรม, ศ.ค., เรณา พงษ์เรืองพันธ์, Ph.D., ไพรัตน์ วงษ์นาม, ค.ค., สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, Ph.D. 215 หน้า. ปี พ.ศ. 2548. ISBN 974-502-661-1

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นและโรงเรียนทั่วไป 2) ศึกษาและเปรียบเทียบประสิทธิผลโรงเรียนดีเด่นและโรงเรียนทั่วไป และ 3) ศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น จำนวน 252 คน และผู้บริหารโรงเรียนทั่วไป จำนวน 390 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าวิกฤต (t-test) และการวิเคราะห์อิทธิพล (path analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นและโรงเรียนทั่วไปมีพฤติกรรมการบริหารอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก และผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองกลุ่มมีพฤติกรรมการบริหารส่วนใหญ่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนพบว่าไม่แตกต่างกัน 2) โรงเรียนดีเด่นและโรงเรียนทั่วไปมีระดับประสิทธิผลโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และโรงเรียนทั้งสองประเภทมีระดับประสิทธิผลโรงเรียนแตกต่างกัน 3) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลโรงเรียน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจแบบใฝ่สัมพันธ์ ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง การตัดสินใจแบบเห็นพ้องต้องกัน และการสื่อสารแบบเบื้องล่างสู่เบื้องบน ส่วนพฤติกรรมการบริหารที่มีอิทธิพลทางลบ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่อำนาจ ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน การตัดสินใจแบบออกคำสั่ง การตัดสินใจแบบปรีกษาหารือ และการสื่อสารแบบเบื้องบนสู่เบื้องล่าง

42810014: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; Ed.D.
(EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: MANAGERIAL BEHAVIORS/ SCHOOL EFFECTIVENESS

PRAYONG CHURAK: THE SCHOOL PRINCIPALS' MANAGERIAL BEHAVIORS
INFLUENCING THE SCHOOL EFFECTIVENESS. DISSERTATION ADVISORS:
PRACHOOM RODPRASERT, Ed.D., KOOLARB RUDTANASUDJATUM, Dr.Ph., RANA
PONGRUENGPHANT, Ph.D., PAIRAT WONGNAM, Ph.D., SAMRIT YOSSOMSAKDI, Ph.D.
215 P. 2005. ISBN 974-502-661-1

The purposes of the research aimed at 1) studying the school principals' managerial behaviors and comparing the managerial behaviors of outstanding and non outstanding school principals, 2) studying the school effectiveness and comparing the effectiveness of outstanding and non outstanding school, and 3) investigating the school principals' managerial behaviors that influencing the school effectiveness. The sample consisted of 252 outstanding school principals and 390 non outstanding ones. The research instruments were the rating scale questionnaires concerning the managerial behaviors of school principals and the school effectiveness.

The findings revealed as follows: 1) The managerial behaviors of the outstanding and non outstanding school principals were rated at moderate and high level and the principals of both groups had different behaviors in most aspects, except in the aspect of transactional leadership, 2) the effectiveness of the outstanding and non outstanding schools were rated at high level, and the effectiveness between the schools of two types was significantly different, 3) the school principals' managerial behaviors positively influencing school effectiveness were achievement and affiliation motive, transformational leadership, consensus decision-making and upward communication, but the negative ones were power motive, transactional leadership, command and consultation decision-making and downward communication.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
คำถามการวิจัย.....	5
กรอบความคิดในการวิจัย.....	5
สมมุติฐานการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
ภาวะผู้นำ: แนวคิด ทฤษฎี การศึกษาภาวะผู้นำ.....	10
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง.....	14
การตัดสินใจ.....	15
แรงจูงใจ.....	18
การสื่อสาร.....	26
ประสิทธิผลองค์การ: โรงเรียน.....	29
การประเมินประสิทธิผลองค์การ: โรงเรียน.....	31
นิยามปริเขตประสิทธิผล โรงเรียนตามแนวคิดของมอท์.....	33
ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารกับประสิทธิผลโรงเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	57
การหาคุณภาพเครื่องมือ.....	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
การจัดกระทำข้อมูล.....	61
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
ตอนที่ 1 พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นและโรงเรียนทั่วไป.....	65
ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นและโรงเรียนทั่วไป.....	67
ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพโรงเรียนดีเด่นและโรงเรียนทั่วไป.....	68
ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบประสิทธิภาพโรงเรียนดีเด่นและโรงเรียนทั่วไป.....	69
ตอนที่ 5 อิทธิพลของพฤติกรรมการบริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน.....	69
5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	91
สรุปผลการวิจัย.....	91
การอภิปรายผล.....	94
ข้อเสนอแนะ.....	103
บรรณานุกรม.....	106
ภาคผนวก.....	116
ภาคผนวก ก.....	117
ภาคผนวก ข.....	120
ภาคผนวก ค.....	153
ภาคผนวก ง.....	174
ภาคผนวก จ.....	194
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	215

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 กลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายภาคตามภูมิศาสตร์.....	54
2 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร โรงเรียนใน โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง.....	55
3 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนดีเด่นและ โรงเรียนทั่วไป.....	65
4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนดีเด่นและ โรงเรียนทั่วไป..	67
5 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผล โรงเรียนดีเด่นและ โรงเรียน ทั่วไป.....	68
6 การเปรียบเทียบประสิทธิผล โรงเรียนดีเด่นและ โรงเรียนทั่วไป.....	69
7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ใน โรงเรียนดีเด่น.....	70
8 ค่าสถิติประเมินความกลมกลืนแบบจำลองพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียน ดีเด่นกับข้อมูลเชิงประจักษ์.....	73
9 ขนาดอิทธิพลมาตรฐานของตัวแปรในแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรม การบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนดีเด่นที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล โรงเรียน.....	74
10 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ใน โรงเรียนทั่วไป.....	77
11 ค่าสถิติประเมินความกลมกลืนของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ใน โรงเรียนทั่วไป	80
12 ขนาดอิทธิพลมาตรฐานของตัวแปรในแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรม การบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนทั่วไปที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล โรงเรียน.....	81
13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยภาพรวมโรงเรียนดีเด่นและ โรงเรียน ทั่วไป.....	84
14 ค่าสถิติประเมินความกลมกลืนของแบบจำลองพฤติกรรมกรรมการบริหารในภาพรวมของ ผู้บริหาร โรงเรียนดีเด่นและ โรงเรียนทั่วไปกับข้อมูลเชิงประจักษ์.....	87
15 ขนาดอิทธิพลมาตรฐานของตัวแปรในแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรม การบริหารในภาพรวมของผู้บริหาร โรงเรียนดีเด่นและ โรงเรียนทั่วไปที่มีอิทธิพลต่อ ประสิทธิผล โรงเรียน.....	88

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบความคิดในการวิจัย.....	6
2 การเชื่อมโยงระหว่างแรงจูงใจ แบบพฤติกรรม และลักษณะงาน.....	25
3 แบบจำลองเส้นทางสมมติฐานความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของพฤติกรรมกรรมการบริหาร ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียน จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	51
4 แบบจำลองพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนดีเด่นที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล โรงเรียนดีเด่นที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์.....	72
5 แบบจำลองพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนทั่วไปที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล โรงเรียนที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์.....	79
6 แบบจำลองพฤติกรรมกรรมการบริหารในภาพรวมของผู้บริหาร โรงเรียนดีเด่นและ โรงเรียน ทั่วไปที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์.....	86